

Allsidig svenske på veggen i Geitmyrsveien

Sandblom, John (Johannes) Nikolaus, født i Friggerås, Sverige 5. juli 1871, død 1948. DDS 1900. MNTF 1906. Æresmedlem 1922. Bestyrer av NTFs tekniske tannlegeinstitutt fra 1905–08. Bosatte seg i Sverige 1909. Første hofftannlege 1924. Utga den første lærebok i odontologi på norsk i 1910. Mottok en rekke ordener, var blant annet ridder av St. Olav og fikk i 1909 overrakt en æresgave fra norske tannleger.

Dette var de nakne fakta vi fant i Norges Tannleger da Sandbloms sønnesønn, John Sandblom, nylig tok kontakt med Det odontologiske fakultet i Oslo og NTF for å overbringe et maleri av Sandblom som gave til fakultetet.

Men hvem var egentlig Sandblom og hva var det han gjorde som kvalifiserte til så vel æresmedlemsskap i NTF som ordener og æresgaver? Og det attpå til til en svenske?

Nærmere undersøkelser, både i gamle Tidender og i Nordisk Medicin-historisk Årbok, fylte imidlertid ut de tørre fakta fra Norges Tannleger, og gav et bilde av en spennende person som betydde mye for utviklingen av faget både i Norden og i Europa for øvrig. Som utdannet i Chicago, under odontologiens store «far» G.V. Black, som hans favorittelev, den beste på sitt kull, og med et strålende anbefalingsbrev fra Black i lommen, hadde han god ballast da han reiste til Europa på foredrags- og demonstrasjonstur.

TIDEN I NORGE • I 1905 ble kan kallet som «bestyrer» for det nyopprettede NTFs tekniske institutt som senere ble slått sammen med Statens Tandlægeinstitutt. Han fungerte også som lærer i protetik og fyllingslære, var eksaminator i flere fag og var i tillegg en populær kursgiver, som «gav amerikansk fart åt undervisningen». I 1909 flyttet han til Stockholm som privatpraktiserende tannlege, men fortsatte med undervisning og kursvirksomhet

Portrett av John Sandblom, malt av den kjente svenske kunstneren Axel Nilsson og gitt som gave til Det odontologiske fakultetet i Oslo. Foto: G. Sangnes.

og får æren for å ha vært en banebryter for moderne tannlegekunst etter amerikanske prinsipper også utenfor Norden.

DEN FØRSTE LÆREBOKEN • I 1910 utga han den første lærebok i sitt slag i Norden: Lære og Handbog i Tandlægekunst for Tandlæger og Studerende, Kristiania 1910. Sandblom drev en

blomstrende praksis i tillegg til alle sine andre aktiviteter, både som organisasjonsmenneske og kursgiver, og i 1923 ble han også hofftannlege og fikk blant annet æren for å ha avstedkommet en betydelig forbedring av utseendet til daværende kong Gustav den V. Kongen hadde hatt en alvorlig periodontitt som tidligere bare var behandlet med penslinger. Sandblom laget en

overkjeveprotese og «skapade det landsfaderliga utseendet, som vi alla känner til.» Han var dessuten sentral i arbeidet med opprettelsen av Eastmaninstituttet, og er ved ulike anledninger tildelt en hel rekke medaljer, ordener og hedersbevisninger.

IKKE BARE ODONTOLOGI • Men Sandblom var ingen fagidiot, han hadde mange interesser utenom odontologien, og markerte seg sterkt både som idrettsmann og kunstsamler. Som seiler deltok han i flere hundre svenske og internasjonale konkurranser og vant bl.a. bronse under de olympiske leker i Amsterdam i 1928. Han var også habil som kunstløper og ble blant annet Champion of the Northwest USA 1897.

At han dessuten måtte ha vært en karismatisk og sympatisk person tyder følgende ettermæle på: «Det låg et skimmer öfver de dagar då han var vår ledare och när arbetet var slut för dagen var han den goda kamraten med glimten i ögat och han var dessutom den gästfriaste blant värdar».

Portrettet av Sandblom, malt av den kjente svenske kunstneren Axel Nils-son, ble overrakt dekanus ved Det odontologiske fakultet, Hans R. Haanæs, i nærvær av presidenten i NTF, Carl Christian Blich, ved en høytidelighet i NTFs lokaler den 21. mars i år. Maleriet henger nå på fakultetet i Oslo.

John Sandblom som champion i figurskating i Chicago år 1897. Foto fra Nordisk medicinhistorisk årsbok.

Litteratur: Hans Grahnen och Nils Bäckman. Hovtandläkare i Sverige. I: Nordisk Medicinhistorisk Årbok. Supplementum XV; 1997.

Gudrun Sangnes

Søndmørsposten 8. mai 1894:

Simpel kur mot Tannpine

«**M**an fylder en Balje med koldt Vand, rigtigt koldt. Kan man ikke paa anden Maade faa det rigtigt koldt, saa lægger man et Stykke Is deri. Den syge blotter sine Arme og griber med begge Hænder fast i Baljens Kant. Den, som skal hjælpe ham, dypper et grovt Haandklæde i Vandet og gnider saa dermed hans Arme fra Albuen til Haanden. Haandklædet bør ikke udvrides. Gnidningen skal gjøres meget kraftig og kort. Man gnider først den ene Arm høist 15 sekunder, saa den anden, saa atter igjen den første og saa den anden. Derefter tørres Armene hurtig med et grovt Haandklæde, det bør også ske kraftig. Derefter svøbes et tørt Haandklæde omkring den ene Arm, og man banker denne med begge Hænder fra Albuen til Haandledet. Det samme gjentages paa den anden Arm. Bankingen skal vare kort, høist 10 á 15 Sekunder, men kraftig og rigtigt haardt selv om Patienten skriger – thi det gjør noget ondt. Kun 1,5 á 2 Minuter staar hele Kuren paa, og Tandpinen er forsvunden.

Midlet er prøvet paa mange med den mest forunderlige Virkning. Den aller alvorligste Tandpine forsvinder, som man blæser du et Lys. Midlet hjælper næsten alle voksne Personer, paa Børn synes det derimod neppe at virke saa heldig, dog nytter det altid at forsøge.

Siden er det nødvendig at tage noget uldent omkring Armene samt svinge og slaa med dem eller arbeide med noget, saa at de ikke bliver kolde. Man maa ikke lade sig bedrage deraf, at man straks efter Badningen føler en sterk Varme i den. Er man ikke forsigtig saa overgaar Varmen snart til Kulde, og da kan det hende, at Tandpinen med det samme kommer igjen, stundom ogsaa paafulgt af ondt et andet sted.

Naturligvis kan dette Middel ikke helbrede den syge Tand, men det læger Værken. Den, som mener, at det er noget Værd, kan jo forsøge det. Det er jo let tilgjengeligt, simpelt, kraftig, fuldkommen uskadelig og koster ikke en Øre – hvilket visseligen ikke kan siges om alle Lægemidler. Naar Værken kommer igjen, kan man gjøre med dette Middel som man gjør med alle andre, nemlig bruge det om igjen.»

Akk ja, det var den gang. Og kanskje var det ikke så dumt? Man hadde øyensynlig kjennskap til Weber-Fechners lov. Det var på grunnlag av Ernst Webers forskning innen sansefysiologien at GT Fechner i begynnelsen av 1880-årene utformet det han kalte «Webers Lov» – Loven om sansestimulis diskriminering. Eksempelvis glødende spiker i en tann gir hjernen et smertesjokk som fører til at tannpinen kan være borte for en stund.

Narve Lømo